

נראה אור

פרשת פינחס תשפ"ב

גליון קבו שנה ג

מאור רבד"ק מלעכוויטש קידינו

{ שניני אור }

דיבורים מאירים שמענו בשיחת הקודש בעת רעוא דרעוין שבשבת שעברה, כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ביאר כי הבורא יתברך ברא את עולמו בשם הוי"ה ובשם אלקים, שם אלקים מורה על הטבע הגשמי המסתיר את מציאות הבורא יתברך א-להים גימטריא הטבע, ושם הוי"ה מורה על המציאות האמיתית שהבורא יתברך מהוה ומחיה בכל רגע את הבריאה וכל הטבע אינו אלא לבוש חיצוני למציאותו יתברך.

מעשה ששמעתי לאחרונה, אחד מחשובי חסידי גור בתל אביב שהיה מוסר שיעורים לקרב רחוקים לדרך התורה, וכאשר לא באו אנשים לשיעור היה יוצא לדפוק על הדלתות לאסוף אנשים לשיעור, סיפר אדם שהתלה אליו פעם שנגשו לבית ודפקו על דלתו אך לא נענו, הם המשיכו לדפוק עד שהדלת נפתחה ביד אדם שחזותו מעידה שרחוק הוא מאד מיהדות.

שאל אותם האיש למבוקשם וכאשר שמע שבאים הם לקרוא לו לשיעור תורה התמוטט ונפל מתעלף, לאחר שהתעורר סיפר להם שבעבר נלחם הוא בשומרי תורה ומוזה תקופה ארוכה כבר אין לו טעם בחייו עד שהחליט לשלוח יד בנפשו ל"ע, כאשר נגש לבצע מחשבתו נענה ואמר רבש"ע הנני ממתין שתי דקות הראה לי שאתה קיים, לא עברו שני הדקות והנה דופקים בדלת לקרוא לי לשיעור תורה...

קטנים אנו מלהבין מדוע פעמים מגלה הקב"ה עצמו לעיני האדם, אך סדר ההנהגה הרגיל הוא בהסתר מציאות הבורא יתברך תחת לבוש הטבע תפקידנו א"כ לגלות שם הוי"ה ב"ה בתוך שם אלקים - גילוי מציאות הבורא יתברך שתחת הטבע הגשמי.

ביאר אדמו"ר שליט"א בזמננו אנו רואה האדם לנגד עיניו מציאות גשמית ועליו להתבונן ולהתאמץ כדי לראות את מציאות הבורא יתברך, אך בהיות בני ישראל במדבר זכו הם כי עין בעין נראה אתה הוי"ה עליהם - לנגד עיניהם ראו את מציאות הבורא יתברך בלא להתבלבל מהטבע הגשמי.

הצדיקים הגדולים אף הם חיו בעולם בצורה כזו, כך חזר אדמו"ר שליט"א (נדפס בגליון זה) על לשון מרן הק' מקארלין המובאים בספר הק' דברי שלום מה יכול לחוץ ולהסתיר את הבורא, הלא כל העולמות כגרגיר חרדל נגדו היאך יכול גרגיר חרדל לחוץ בפני בורא עולם אין סוף ברוך הוא, ואם תהא בנו דעת להדבק בצדיקים נזכה אף אנו מעט למבט שכזה.

זוהי תמצית עבודתנו בכל עת ובפרט בחודשי תמוז אב - חודשי עינים, בהם מתגבר כח הרע להגדיל את כיסוי הטבע ולהעצים את המציאות הגשמית על כל תאוותיה, להסתיר בכך מעינינו את המציאות האמיתית, נתגבר ונתחזק באמונה ובקדושה עדי נזכה ונראהו עין בעין במהרה.

{ זכרות קודש }

גודל הגעגועים להשם יתברך בחשכת הגלות

צרוך את המדינים והכיתם אותם (כה, יז).

ברש"י צרוך, כמו זכור ושמור לשון הווה וכו'.

הרגשת קרבתו יתברך בימי בין המצרים

איתא בעבודת ישראל (פר' מסעי) בשם מרן המגיד ממעזריטש ז"ע על הפסוק (איכה א, ג) 'כל רודפיה השיגוה בין המצרים', כי בעת שהמלך בביתו יקשה על האדם לגשת אליו, אבל בהיותו בשדה יכול כל איש לבוא לפניו. כמו כן בימי בין המצרים שנתעורר ביותר ענין הגלות והוא בחינת מלך בשדה יכול כל אחד לגשת אל המלך, וזהו כל רודפיה כל רודף י-ה ומבקש להתקרב להשם יתברך השיגוה בין המצרים.

ביאור הענין ביתר הרחבה על דרך משל לבן מלך שמתגדל בהיכל אביו ובהיותו בארמון המלך מתענג בטוב בית המלכות ואין נחסר לו מאומה כי כלום חסר דבר בבית המלך, אמנם פעמים שמתרגל מציאות היותו בבית המלך ואשר יש לו כל צרכו ומשתכח ממנו כי בן מלך הוא וכי כל אשר יש לו הוא בטובו וחסדו של אביו, ועל ידי זה מזלזל בכבוד אביו ואינו מתנהג כראוי לבן מלך, וכראות אביו זאת מצטער מאד כי כל חפצו שזיכור בנו היותו בן מלך ויהיו הליכותיו כראוי לרום מעלתו.

ופעמים שאין עצה להשיב לדרך טובה כי אם על ידי שישלחוהו מעל פני אביו למרחקים, ובהיותו מרוחק מהיכל המלך יכיר מה טובה היתה לו בבית אביו ויתעורר בתשוקה וגעגועים לשוב לבית המלכות, ועל ידי זה בשובו לבית אביו יכיר ביותר ברום מעלתו ובכל הטובה אשר לו בהיותו בהיכל המלך, ומתוך כך יהיו מעשיו נאים ומתוקנים כראוי לבן מלך השוכן בהיכל אביו.

בדרך זו בזמן שהיה בית המקדש קיים היתה מלכותו יתברך בגילוי בעולם הזה על ידי 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', והיו ישראל קרובים להשם יתברך ויושבים על שלחן המלך, ובעת שבא איש יהודי לביהמ"ק נמלא לבו אהבה ודבקות בהשם יתברך, ואם ח"ו פגם במעשיו ונתרחק מהשם יתברך נתכפר לו על ידי הקרבנות כדאיתא בחז"ל (ספרי דברים ג, כה) 'ההר הטוב הזה והלבנון' (דברים שם), שמלבין עוונותיהם של ישראל, וכן אמרו (במדבר כ, כא) אין אדם לן בירושלים וחסא בידו, ובהביא היהודי קרבן על אשר חטא שם אל לבו שכל אשר עושים לבהמה היה ראוי לעשות לו עצמו, ועל ידי תשובתו נמחה עוונו ושב לקרבתו כבראשונה.

עבודת ימי הגלות מתוך חשכות והסתר

אמנם אחר כך נעשו ישראל רגילים בגודל האור והקירבה, וכבר לא העריכו רום מעלתם וגודל זכותם ולא נהגו כראוי לפי ערך גילוי כבודו יתברך עליהם, כמאמר הכתוב (ישעיהו א, יב) מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, כי הזלזול באור שנגלה בביהמ"ק הוא בחינת רמוס חצרי. אזי כביכול לא היתה עצה מלבד לסלק מהם האור ולהביאם לעבודה חדשה מתוך חשכת הגלות, במצב אשר מגודל ההסתר אומרים על הטוב רע ועל הרע טוב על האור חושך ועל החושך אור, ואין יודעים ומרגישים מציאותו יתברך ונועם עבודתו. וכאשר מתוקף הנסיגות נכשל היהודי ל"ע ומשתמש במדות נפשו לעניני עוה"ז, הוא בחינת שפחה כי תירש גבירתה. ומעת הזאת שנסתלקה שכינה מביהמ"ק נעשה בכיה קמי קוב"ה כמאמר הכתוב (ישעיהו יג, יז) 'במסתרים תבכה נפשי מפני גוה', 'מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם' (ברכות ג, א).

בזמן הזה שנתגבר החשכות ואין את הגילויים והאור שהיו בביהמ"ק, והיצה"ר מתגבר בנסיגות גדולים בכל מיני אופנים. עבודת היהודי להחזיק בעבודתו בלא להתפעל מהחשכות ובלא להתייאש מחמת גודל ההסתר, ולהתגבר על כל הנסיגות אשר גוברים ביותר בזמן החשכות. כדאיתא בעטרת שלום עה"פ (תהלים קו, ו) 'יציעקו אל ה' בצר להם', שאף כאשר עדיין עומדים בצר ובקושי תחת שליטת היצר מתחזקים לזעוק להשם יתברך, וכן איתא ממרן הק' מקארלין זי"ע שבלי זה הוא יומא דהילולא דיליה 'ותקם בעוד לילה' (משלי לא, טו), עיקר התקומה בעת שמתגבר היהודי לקום בעוד החושך גדול ואינו מתרפה בעבודתו בכל הנסיגות וההסתרים.

על ידי זה זוכה להאיר בלבו מאור הגאולה, כדאיתא מצדיקים 'שתרחמני עוד בגלותי לגאלני', שאף קודם הגאולה השלמה יכול האדם לזכות לגאולה נפשו הפרטית על ידי שיתחזק בחשכת הגלות, ובכל התגברות והתחזקות שובר עוד מחיצה ומוסיף לגלות בנפשו אור הגאולה.

על ידי המרירות והגעגועים זוכים לאור הגאולה

עוד זוכה היהודי להאיר נפשו, על ידי שמתבונן וזוכר גודל הגילוי שהיה בבית המקדש בעשרה ניסים שנעשו בו (אבות ה, ה) ועל ידי זה האיר כבודו יתברך בכל העולם והכירו הכל מלכותו, ועתה חשך עולם בעדנו בגודל הסתר וחשכת

המשך בעמוד הבא >>>

הגלות, ועל ידי שנתעורר בתשוקה ונגעוועים לגילוי כבוד מלכותו עלינו זוכה להארת הגאולה בנפשו.

כדאיאת בחז"ל (תענית ל) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ירושלים מורה על פנימיות הלב שהוא מרכז הגוף כאשר ירושלים מרכז העולם, כדאיאת במאור עינים (פר' ואתחנן) בשם מרן הבעש"ט ז"ע עה"פ (תהלים עט, ג) 'שפכו דמם כמים סביבות ירושלים ואין קובר', שאף כאשר שפכו דמם כמים בשפיכת לב בתפלה לא היה זה אלא סביבות ירושלים ולא בא מפנימיות הלב. זהו כל המתאבל על ירושלים שמתאבל על העדר אורו יתברך בנפשו ומתאנה וכואב היכן לבו ומדוע אינו מתעורר לעבודת הבורא, על ידי זה זוכה ורואה בשמחתה ובנחמתה שנתעורר להרגיש בפנימיות לבו דבקות בהשם יתברך מעין אור הגאולה.

בזה יתבאר בדרך רמז דברי רש"י צרור כמו זכור ושמור, דאיאת באור החיים הק' טעם ציווי השם יתברך צרור את המדינים, כי בעת שנכשל היהודי בחטא ל"ע נעשה בנפשו רושם ריחוק מיוצרו, ורק על ידי ששונא ומתעב את הרע בתכלית המיאוס נמחה הרושם מנפשו ושב לקרבתו כבראשונה, וזהו ענין עזיבת החטא מתנאי התשובה.

וכן הוא ענין שמור וזכור בשבת, שמור הוא שמירה מעשיית ל"ט מלאכות ששורשם מקללת הנחש. ומורה על פרישות מעניני עוה"ז, וכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה (שבועות כ); שעל ידי שמירה והתרחקות מתענוגים עוה"ז זוכה לבחינת זכור להאיר בנפשו קדושת השבת ואורה. וזהו צרור כמו זכור ושמור שעל ידי ההתרחקות מהרע זוכים לקדושה, כאשר על ידי האבלות והמרירות על הריחוק ממנו יתברך זוכים להרגשת אורו וקרבתו.

מעלת שבתות ימי בין המצרים

וכן זוכה היהודי לאור השבת על ידי אבלות החורבן בימות החול, כדאיאת בתפארת שלמה (לשבת חזון עה"פ 'אז תרצה הארץ') רב לך שבת בעמק הבכא, כי שבת שבימי בין המצרים בעמק הבכא, רבה וגדולה במעלתה משאר שבתות השנה. כי בימות החול נתעורר בימים אלו בחינת הגלות ונתעורר למעלה געוועים גדולים להשרות שכנינו יתברך בתוך ישראל כימי קדם, ועל ידי זה יכול היהודי לזכות 'כל רודפיה השיגוה בין המצרים', להתעורר ביותר באבלות על הריחוק ובעגעוועים לימים הראשונים שהיתה שכנינו עמנו בבית עולמים.

ועל ידי שמתאבל וזועק להשם יתברך 'עד מתי עוזך בשבי', עד מתי נהא שרויים בגלות בריחוק ובחשכות, זוכה ורואה בשמחתה - להרגיש בשבת קרבת אלקים בנפשו מעין אור הגאולה, 'אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל ביום השבת שישו ושמחו'. כענין צרור את המדינים, שעל ידי שמתעב הרע ומתמרמר על הריחוק שנעשה בחטאו, נתקרב להשם יתברך כאשר היה קודם החטא, לכן גדולה ביותר מעלת שבתות ימין בין המצרים, וזהו הרמז בדברי רש"י צרור כמו זכור ושמור.

יעזור השם יתברך שיכאב ויחרה לנו חשכת הגלות, ואף שאינו תמיד בידינו להאיר את החושך - ברם לזעוק על כך ודאי יש בידינו. אמרו חז"ל (ברכות ה) משחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, כי עסק התורה הוא בחינת השראת השכינה כאשר בביהמ"ק. היום הוא היארצייט של דודי מרן אדמו"ר הרה"ק רבי נחמיה מברנוביץ והיום בלילה של מרן אדמו"ר הק' מקארלין, זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל שנזכה לכל ההשפעות טובות בגשמיות ורוחניות ולביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

פינחס תשע"ג, ריעוא דרעיון, אלעד

מאורי אור

קה לך את יהושע בן נון וגו', ונתת מהודך עליו וגו' (כו, יח - ט).

משה רבינו השפיע על יהושע מדת ענוה

וסמכת את ירך עליו (כו, יח). שמעתי מאדמו"ר בוצינא דנהורא איש אלקים מו"ה ברוך מרדכי נ"ע ז"ע ועכ"א, ירך כמו יוד"ך, וכמו שכתוב בכונות (דרושי תפילת השחר דרוש א) על (תהלים קמה, טו) פותח את ירך. וי"ד קטנה שבאותיות, בחינת ענוה, ומשה היה עניו מכל האדם. על כן ציוה הקב"ה שיתן בו מידת ענוה, וענוה כוללת הכל, וענוה גדולה מכולם (עירכ"ט, ו) ודפח"ח.

דברי שלום

משה מסר התורה ליהושע בדרך מסירה שלא ע"פ הטבע ואשר נעלמה ענינה מעיני כל חי

עוד דקדקו המפרשים למה נאמר ומסרה ליהושע ולא לאלעזר הכהן אשר ג"כ היה מבאי הארץ, ולו יאה המסירה ג"כ, כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו... אבל נראה ... עיקר המסירה ליהושע, להיות שנמסר לו שלא ע"פ הטבע כלל, רק ע"פ השפעה האלקית אשר נשפע ממשה ליהושע בלי אומר ודברים, וזה היה קודם פטירת מרע"ה אמר לו ה' קח לך את יהושע וכו' וסמכת ירך עליו ונתת מהודך עליו, ונאמר (דברים לה, ט) ויהושע מלא חכמה כי סמך משה את ידיו עליו, הרי שהשפיע עליו רוח חכמה ולא ע"פ לימודית כלל... לא אמר ומשה למדה ליהושע, כי אין זה בדרך לימודית רק בדרך מסירה אשר נעלמה ענינה מעיני כל חי.

רבי נפתלי הירץ מלעמבאוויטש - תלמיד מרן הפ"ק ז"ל, בית אבות (פ"א פ"א)

מכתב קודש מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א במעלת התפלה על ציון יהושע בן נון

בעזה"שית

אור ליום חמישי לסדר זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וגו' התשפ"א אוהבי ויקירי בחורי החמד מבקשי השי"ת תורתו ועבודתו בני חברתנו הקדושה שיחיו.

לבי עמכם בהנסיעה המרוממת למקום מנוחת קדשו של יהושע בן נון עליו השלום, ובודאי סגולה מיוחדת במקום זה לפעול לפתיחת הלב בתורה ולחשקות בתורה ולדבקות אמיתית בתוה"ק, כי יהושע היה המקבל הראשון ממשה רבינו ע"ה שקיבל על מנת למסרה לדורות הבאים, וזכה לשימושה של תורה אצל משה שהיא גדולה מלימודה, היינו שמלבד התורה קנה גם כל פרט ופרט מכוונותיו של מרע"ה, ע"י שביטל עצמו להיות משרת משה ונהיה בטל למשה וממילא קיבל כוחותיו ונתן מהודו עליו.

ובמגלה עמוקות (אתחנן אפ"י ב) כתב שנקרא יהושע בן נון, כי הקב"ה ציוה למשה שיגלה ליהושע גם משער הגנו"ן משערי בינה, היינו שהשתווה בכוחותיו למרע"ה. ומשה רבינו ע"ה היה סוד ושושע הדעת של כל נשמות ישראל, וכן היה יהושע בן נון. וכשם שמרע"ה זוקק את ראשן של ישראל כך יש כח לפעול אצל יהושע בן נון לקבל דעת מתוה"ק ולזכות לטעם אמיתי בתורה והבנה וכל קניני התורה.

על כן בודאי נמצאו עת רצון זה, ואיתא בשם צדיקים הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים היינו שתפלות שמתפללים מעומקא דליבא על רוחניות מתקבלים תדיר. והענין גם בעדי שיפתח השי"ת לב כולנו בתוה"ק, להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד באהבה וביראה ובשמחה לשמור ולעשות ולקיים מתוך הרחבת הדעת בלא שום מכשולות ויתקבלו תפלות ימים לרחמים ולרצון לפני אדון כל.

כה דברי אוהבכם בלב ונפש

(-)

התחדשות ומתיקות בקבלת עול תורה ומצוות

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל וגו', לכן אמור הנני נתן לו את בריתי שלום (כה, יא - ב).

ברש"י לפי שהיו השבטים מבזין אותו וראיתם בן פוטי זה שפיטס אבי אמו עגלים לעבדות אלילים והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. הקשו המפרשים הלא ודאי ידעו השבטים שמצד אביו הוא מזרע אהרן, ואף על פי כן ביוהוה במה שמצד אמו הוא בן פוטי, ואם כן מה הועיל כתוב שיחסו אחר אהרן.

איתא במדרש (במדבר כ"א, א) 'בדין הוא שיטול שכרו', וכבר עמדו המפרשים בכונת הדברים.

פינחס נעשה כתינוק שנוול

יש לבאר דאיאת בגמ' (זבחים קא) לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי, כי בעת שניתנה כהונה לאהרן הכהן לא נתקדש אלא הוא ובניו אבל פינחס שנוול קודם לכן לא נתכהן, וכאשר הרג לזמרי קיבל שכרו שנתקדש בקדושת הכהונה. ובוזה"ק (פינחס ר"ז) איתא שבשעה שהרגו לזמרי פרח נשמתו, ובאותה שעה נתעברה בו נשמת נדב ואביהוא ועל ידי זה נתכהן.

בזה יבואר שאחר שהרגו לזמרי הרי הוא כתינוק שנוול כאשר פרח נשמתו ונתעברה בו נשמת נדב ואביהוא, לכך יחסו הכתוב אחר אהרן כי עתה הוא בן אהרן וכבר אינו מזרע יתרו. וזהו בדין הוא שיטול שכרו שהוא השכר שנתכהן, כי עתה נולד מחדש להיות בן אהרן ונמצא שנוול אחר שנתכהן אהרן והרי הוא כהן מן הדין.

כן הוא בכניסת האדם לעול תורה ומצוות, דאיאת בזה"ק (משפטים צא) שנכנסת בו נשמה חדשה, ועליו הכתוב אומר (תהלים ב, ח) 'ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילידתך שאל ממני ואתנה' וגו'. לכן נקרא בר מצוה כי מעתה הוא בן התורה והמצוה, על ידי הנשמה שנוול בו ובכחו לחדש עצמו בתורה ומצוות. ב"ה הר"ר יחזקאל זוכה להכניס בנו בעול תורה ומצוות, ואם עד עתה קודם שהיה בו יצר טוב נתעלה כ"כ, ודאי יתעלה יותר ויותר כאשר נכנסת בו נשמה חדשה.

התורה מתוקה מכל מתוק

במאמר המוסגר, כאשר בחור מבר מצוה עלה היום לתורה השליכו עליו מיני מתיקה. אמנם האמת שאצלנו נהגו כן רק בעליה לתורה קודם שמחת נישואין, רק בבר מצוה הקודמת שהיתה בעת הזעם רח"ל זרקו מיני מתיקה כדי להפיג את הלחץ. והטעם שאין נוהגים כן בבר מצוה אפשר הוא משום דאיאת ברמב"ם (פיה"מ סנהדרין, הקדמה לפרק חלק) שקטן מחנכים אותו ללמוד על ידי שנותנים לו קליות ואגוזים, וכאשר נעשה גדול כבר מרגיש טעם התורה שמתוקה מדבש ונופת צופים ואינו נצרך לקליות ואגוזים.

ממילא כאשר בחור בר מצוה עולה לתורה בעת שנעשה מקושר לתורה ויכול לקבל עליה ולברך על התורה, אין טעם להשליך עליו מיני מתיקה כי הלא התורה עצמה מתוקה מאלף אלפים מיני מתיקה. רק חתן שעומד להינשא ונכנס עתה לעול הפרנסה ויכולים לבוא בלבו מחשבות דאגה כיצד יתפרנס, אזי משליכים עליו מיני מתיקה בעלייתו לתורה להורות לו שלא ידאג מעול הפרנסה, כי אין לו אלא לדבק עצמו בתורה ואזי ממילא ישיפיעו עליו משמים כל הנצרך לו.

אמנם המנהג להשליך מיני מתיקה בבר מצוה מקורו במקומות שאורח חייהם צונן יותר, כי אצלם חתן הבר מצוה עסק עד שנת ה"ג במה שלבו חפץ, ולכן מתייאר כיצד יצליח מעתה כאשר נתחייב בכל המצוות. לכן משליכים עליו מיני מתיקה, כאומרים לו שלא יסבור שמעתה מסיים עם המיני מתיקה כי אף אחר הבר מצוה עדיין יכול ליהנות מהם. אבל אצלנו ב"ה חתן הבר מצוה שמח בתורה ומצוות המתוקים מכל מתוק ואין מקום להשליך עליו מיני מתיקה. יעזור השם יתברך שירוי ההורים והזקנים נחת דקדושה מחתן הבר מצוה ומכל יוצאי חלציהם ויהא בכל בתי ישראל שמחות מתוך הרחבת הדעת.

פינחס תש"פ, קידושת רבא, עליה לתורה להבה"ח יחיאל מיכל לנדאו נ"ו

מורינו הגאון החסיד רבי יחיאל מיכל ארליך זצ"ל

רב אב"ד בתי מדרשנו

כ' תמוז תשס"ו

'את מסכת כתובות יודע הוא על בוריה', כך העיד על רבי יחיאל מיכל בבחרותו הגאון האדיר ר' אברהם ישעיה קרליץ – החזון איש זלה"ה, משמיה דהרה"ק בעל הפלאה מטו, דמסכת כתובות הוא ש"ס קטן כלולים בה סוגיות חמורות מכל מקצועות התורה, חזו מאן גברא רבא דמסהידי עלה, החזון איש, המוח המבעית בעומק ים התלמוד על כל מרחביה, מעיד ומגיד על נער צעיר עלם רך בשנים, כי **יודע הוא מסכת כתובות – על התורה.**

הוא הגבר הוקם על, לברר מקחם של צדיקים – רבוה"ק מלעכוויטש קוידנוב, בהוציאו לאור ספר 'שיח אבות' ובו דבריהם המאירים של רבוה"ק זי"ע, וכבר אמרו חז"ל (בר"י נ"ח ח) 'המברר מקחו של צדיק כאלו מקיים עשרת הדברות', בימים בהם ישב רבינו הקדוש זי"ע ועבד את הבורא כמעט לבדו, כשההמון הרב הצובא על דלתות ביתו ומבקש ישועות ורפואות אינו משכיל ומשיג לבקש דרכי עבודה מעמוד העבודה שבדור, עמד מורינו לצידו במשך תקופה ארוכה והעלה על הכתב את דברי תורתו על דרך העבודה, כך נשתיירו בידינו דבריו המאירים להחיות דור אחרון – **על העבודה.**

לא פשוט היה לצמוח ולהתעלות בתורה ועבודה באותם שנים, ימים לא פשוטים היו אלו עבור כל בית ישראל ובפרט לצעירי הצאן, בראשית תקופתה של מלכות הרשעה בארצנו הק' לא היה די מזון עבור כל הציבור, והגבילו הרשעים השולטים בכיפה את כמות המזון הניתנה לכל משפחה, שנים המכונים 'תקופת הצנע', רבי יחיאל מיכל למד אז בישיבת חברון המעטירה בעיה"ק ירושלים, וכמובן גם בישיבה לא היה מזון בשפע רב, אביו שבעל בעמיו היה, שלח לבנו מדי תקופה חבילת מזון גדולה בכדי להשיבי רעבוננו.

רבי יחיאל מיכל, מיד עם הגיע החבילה חילק את כולה לחבריו וידידיו אשר ידע כי זקוקים לכך ביותר ולעצמו לא הותר כי אם מעט שבמעט, כך בכל פעם במשך שנים! – **ועל גמילות חסדים.**

בשלושת עמודי העולם השלים הוא מורינו רבי יחיאל מיכל את נשמתו, ביגיעה, בהתמדה וענווה פלס הוא את דרכו לאלוקיו, גיל יגיל אבי צדיק שהקדיש כל ימי חייו כפשוטו לתורה ועבודה, והניח אחריו דור של מבקשי ה' שבזכותו מוצאת נפשם מנוח בנועם העבודה.

על התורה

העיר העלעם שבפולין. עיר מלאה חכמים וסופרים אשר שנים רבות שכנו בה ארזי לבנון ואדירי התורה, בה נולד מורינו רבי יחיאל מיכל לאביו הרב החסיד ר' ישראל דוב – מחשובי חסידי סאקאלאו קאצק, חתנו של הגאון ר' יחיאל מיכל לווינוב אב"ד דאמטשוב, אביו של רבי ישראל דוב היה רבי צבי מאיר – מגדולי חסידי הרה"ק מפילוב.

רבי ישראל דוב עלה לארה"ק בציוויו של רבו הרה"ק מסאקאלאו זאת לאחר שבני ביתו חלו במחלת כיס המרה ורבו הק' הורה לו לעלות ארצה וכאן תהיה לה רפואה, הוראה זו היתה להם להצלה כשבזכותה ניצלו הם מהשואה הארורה ונפשמם היתה להם לשלל, בהגיעם ארצה התיישבו בבני ברק – מושבה קטנה על יד תל אביב רבת...

במוחו החריף התקרב כבר בשנות בחרותו המוקדמות לגאון ישראל החזון איש זלה"ה שהתגורר באותם שנים כידוע בבני ברק, החזון איש עמד על כשרונותיו הנדירים כבר בפעם הראשונה שדבר עמו ומני אז לא זז מחבבו והנחהו בדרכי הלימוד והעבודה, בלוצר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א נמצאים שני מכתבים ששלח החזון איש לרבי יחיאל מיכל ובהם הדרכה והמלצה לאיזה ישיבה ילך.

החזון איש הורה לו לעלות ירושלימה לישיבת חברון, בה התקרב מאד לאחד מראשי הישיבה הגאון רבי אהרן כהן [מגזע אנ"ש חסידי קוידנוב שנקרא שמו בקודש ע"ש רבינו אהרן קדוש ה']. כמו כן היה בן בית אצל הגאון הגדול ר' איסר זלמן מלצר זצוק"ל, עם פרוץ מלחמת תש"ח רצו הוריו הדאוגים שיחזור לבני ברק המוגנת יחסית לעומת ירושלים המופגזת בשדה הקרב.

לאחר תקופה קצרה בה שהה רבי יחיאל מיכל בבני ברק שלחו החזון איש אל ישיבתו של הגאון המופלא ר' נח שמעוניובץ שהקים באותם ימים את ישיבתו במושבה הקטנה בהר הכרמל 'זכרון יעקב', רבי נח שש על תלמידו זה כעל כל הון ואף היה מכין עמו בכל לילה את שיעורו היומי, מורינו היה חוזר בשעות הקטנות של הלילה לישיבה וכמובן שלא הפריע הדבר לשגרת יומו הרגיל כהוא זה, תחת אחד השיחים העיד הוא שטעמם של התוס' המורכבים במסכת יבמות שלמ באותם הלילות לא מש מתוך פיו וליבו.

כך, בהתמדה נפלאה ויגיעה עצומה רכש מורינו קנינים עצומים בתורה ועבודה, עד שכששמע אחד מבני ביתו של החזון"א שרבינו הקדוש זי"ע מחפש חתן בן עליה לבתו הבחירה מרת רבקה פייגא הציע הוא את הבחור העילוי החביב כל כך אצל רבו החזון"א, בשמוע רבינו את עדותו של החזון איש על גדלותו המופלאה בתורה לא היסס ומיד נלקח אחר כבוד אל בית צדיקים ונהיה לחתנו של רבינו.

בשמחת התנאים הטריח עצמו הגה"צ ר' אליהו לאפיאן זצוק"ל – משגיח בישיבת 'זכרון יעקב' שמורינו היה מתלמידי הקרובים, בלומדו עמו את כל מסכת חולין בעיון לבקשתו של רבי אליהו, רבי אליהו נימק את בקשתו זאת באמרו 'אתה וודאי תכהן כמורה ודאין בישראל, על כן טוב שתדע את מסכת חולין'. והגיע עד לתל אביב להשתתף בשמחה ואף חתם כעד על שטר התנאים, לאחר שמחת הנישואין שהתקיימה תקופה לאחמ"כ בהשתתפות מאות חסידים ואנשי מעשה, התיישב רבי יחיאל מיכל בהיכל כולל 'בית התלמוד', וכמעשהו בבחרותו כך לאחר נישואיו, שעות רבות ישב הוא והגה בתורה ביגיעה עצומה יומם וליילה.

בצלו המדתי

לחביבות מיוחדת זכה רבינו מאת חותנו הגדול – רבינו הקדוש זי"ע, כל ימיו לא זהה ידו מתוך ידיו ואף לאחר השבר הגדול שפקדהו בעלותה בסערה השמימה של אשת נעוריו – אמה של מלכות הצדקת מרת רבקה פייגא ב"ג אדר

תשל"א, עדיין חביבותא גבי חותנו עומדת בעיניה ואף זכה וישב עמו לעתים עת נכנסו כל אלה הזקוקים לדבר ישועה ורחמים.

רבינו אף היה מגלה טפח ממדרגותיו הנשגבות בפני חתנו – מורינו, היה זה בשנתו האחרונה של רבינו הקדוש עלי אדמות, שבאותם ימים כבר היה רבינו 'סגי נהור' על עינוי הטהורות, שם לב רבי יחיאל מיכל כי רבינו מתכופך ומאמץ את עינוי לאותיות הס"ת, מורינו בחושי החדים שם לב לדבר פלא זה, הלא אינו רואה הוא בראיה גשמית, הביע הוא את פליאתו בעיני חמיו הק' שהשיבו שמעולם לא בירך ברכת התורה באם לא ראה את אותיות ספר התורה! ויהי לפלא...

שוב היה מעשה שנכנסו זוג אל הקודש פנימה ודמעתם על לחיים שכבר חלף זמן רב מנישואיהם ועדיין לא זכו להבנות בוש"ק, מורינו שישב באותה עת וספק בתורה עם חותנו הק' בקש רשות לענות לזוג ומשקבל, הורה להם לבדוק האם ביתם נקי מחשש שעטנו, הלכו הם ושלחו את כל בגדיהם לבדיקה ונענו שנקיים הם משעטנו, שבו אפוא למורינו ושחו לו על אודות הדבר, נענה מורינו ושאל האם בדקו גם את הספות בביתם, ואכן הספות היו נגועות בשעטנו כולם, הבית נוקה מהשעטנו ולפקודת השנה נולד להם בן זכר בשעטנו"מ. כשנרעשו הסובבים על אודות המופת, התבטא רי"מ בפשטות 'לא מופת הוא, דברי צל"ח מפורשים הם בדרשותיו (דרוש ח' אות 1) כי כל הלוש שעטנו יום אחד אין תפלתו נשמעת ארבעים יום...' כמו כן מסופר כי הגיעו אליו בני משפחה שבורים ורוצצים לאחר שהתברר להם כי הכיסאות עליהם ישבו שנים רבות נגועים בשעטנו רח"ל, השיבם מורינו כי יהדרו מהיום במצוות הכנסת אורחים, כך ישמשו כיסאות מתוקנות אלו למצוות ויתקנו את הפגם.

ככלל, עבודה מיוחדת השקיע מורינו בביצור חומת השעטנו בארה"ק, כיתת רגליו מעיר לעיר וממתפרה למתפרה ודיבר על לב בעליו – שומרי תורה ומצוות ושעדיין אינם, להדר ולהקפיד שלא להכשיל יהודים באיסור חמור זה, ואכן זכה הוא ובזכותו נפתחו מעבדות השעטנו בארה"ק כשמציל בכך מאות אלפי יהודים מאיסורי תורה חמורים.

כהנה וכהנה עוד ניתן לשוחח ולכתוב על אודותיו ועוד חזון למועד, על חסדיו הרבים ומידותיו הנאצלות, על הרבצת התורה המופלאה, על פעליו הכבירים שלא תאבד שארית יעקב והצבת שם ושארית לאור רבוה"ק מלעכוויטש קוידנוב בדורנו אנו, ואכן זכה הוא ומגזעו נמשך חבל הכסף, חבל רבותינו הקדושים בהם נאחזים אנו עד ביאת גואל צדק בב"א.

קבלת מצות שבת באהבה וברצון

וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשרונים סולת וגו' (כח, ט).

איתא בחז"ל (מדרש תהלים, צב) **כל עסקי שבת כפולים**, שני כבשים לחם משנה וכו'. יש לבאר בהקדם מה שביאר **אמנו"ר זצ"ל** שהיום בשבת חל היראצייט שלו, במה שבקש יעקב אבינו מיוסף (בראשית מח, טט) **'ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים'**, ולכאורה מה **טעם בקש ממנו בדרך חסד** ולא ציווה בגזירת כיבוד אב.

וביאר שבלוחות אחרונות נאמר (דברים ה, יב) **'שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך ה' אלקיך'**, וכן נאמר (שם, טו) **'כבד את אביך ואת אמך כאשר צוך ה' אלקיך'**, פירש"י שקודם מתן תורה נצטוו במרה על השבת וכיבוד אב ואם. ולכאורה מה **נוסף בקבלת במרה** יתר על קבלתם בסיני, אשר לכך הזכיר להם קבלה זו. אלא שבסיני היתה קבלת התורה על ידי כפיית ההר כגיגית כדאיתא בגמ' (שבת פח, א), וכיון שהיה רצונו יתברך שיקיימו מצות השבת באהבה וברצון, כנאמר בקידוש 'ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו', ציוה להם לקיים מצות שבת **כאשר נצטוו במרה שהיתה קבלת באהבה ורצון** שלא מתוך כפיה.

וכן במצות כיבוד אב ואם אמרו חז"ל (קידושין לא). יש מאכיל אביו פסיוני וטורדו מן העולם, ויש מטחינו בריחיים ומביאו לחיי עולם הבא. כי מה שמסביר פנים לאביו, הוא מעיקר מצות הכיבוד בהראותו שרוצה ושמה לכבודו. ובכדי שיקיימו המצוה באהבה ורצון **הזכיר להם לקיימה כאשר נצטוו במרה**, שהיתה קבלתם שלא מתוך כפיה. בזה מבאר הטעם שהיתה בקשת יעקב אבינו מיוסף לקברו בארץ ישראל בדרך עשיית חסד ולא בדרך ציווי בגזירת כיבוד אב, **כדי שיקיים המצוה באהבה ורצון** ולא מתוך הכרח וכפיה.

לפי דבריו יש לבאר **הטעם שמעשי שבת כפולים**, להורות על שנכפלה **אזהרת השבת במרה** ובסיני, בכדי שיהא קיומה באהבה ושמחה כאשר קבלוה במרה. לכן בלוחות אחרונות נאמר (דברים ה, יא) **שמור את יום השבת**, ובלוחות ראשונות **זכור את יום השבת**. כי מצות זכירה המורה על כבוד ועונג שבת נקל לקיים באהבה, אבל מצות שמירה וזהירות מל"ט מלאכות נוטה האדם יותר לעשותה כמקיים מצות מלך. על כן נאמר **שמור את יום השבת כאשר צוך ה' אלקיך**, שאף השמירה תהא באהבה ורצון כאשר קבלו במרה שלא בדרך כפיה.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, פינחס תשע"ו, קידושא רבא

עבודת הצדיקים להאיר כל נשמות ישראל

דברות קודש מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יו"ד מרן אדמו"ר הק' מקארלין זי"ע ומרן אדמו"ר מוהר"ג מברנובוץ זי"ע, כ"א - כ"ב תמוז תשפ"א

הצדיק משפיל עצמו לרומם היהודי משפלותו

בדברי שלום (להגש"פ) מביא בשם מרן הק' מקארלין, כי אדם הצריך להוציא אחר מרפש צריך גם הוא להתלכלך מעט מרפש. ובבית אהרן (ר"פ בה) מנבא בדברים אלו דברי המדרש 'כי ימוך אחיך ומטה ידו והחזקת בו' (ויקרא כה, לה), הה"ד (תהלים מא, ב) 'אשרי משכיל אל דל'. כי אם תראה באחייך ירידה תחזיק בו ותעלהו, וזהו 'אשרי משכיל אל דל' שמביא שכל אפילו בדל.

ענין זה היה מעיקרי עבודת הצדיקים לקבץ נדחי ישראל, ובאם ראו יהודי העומד במצב שפל האירו לו בשפלותו ורוממוהו.

בדרך זו מביא בדברי שלום (פר' שמיני) מעשה ביהודי שהיו לו מחשבות קשות ביותר ל"ע והלך לאחד מגדולי הצדיקים בדור, אמר לו הצדיק איני יכול להועיל לך בזה לך למרן הק' מקארלין. בא האיש למרן בעת הדלקת נרות חנוכה, ובעת שאמר הלל הגדול כנהוג באמירת הפסוק 'זיפרקנו מצרינו' נגש לאותו יהודי והכהו על כתיפו ואמר לו, 'מאמין אתה שהשם יתברך יכול לפדות אותך מכל המצרים', ענה היהודי שמאמין ומיד נסתלקו ממנו כל המחשבות.

והיציצ הסיר ממנו מרן כל המחשבות, על ידי שהאיר לו במצבו השפל אור אמונת ה'.

כדאיתא בדברי שלום במקו"א (פר' בראשית) בשם מרן הק' שאמר בזה"ל 'מה יכול לחוץ ולהסתיר את הבורא, הלא כל העולמות כגרגיר חרדל נגדו היאך יכול גרגיר חרדל לחוץ בפני בורא עולם אין סוף ברוך הוא'.

והיינו כי כאשר מאיר באדם להכיר מציאות הבורא בהכרה ברורה, רואה שכל העולם כולו אינו אלא לבוש חיצוני למציאות הבורא יתברך המלוּבש בו, ואזי ממילא אין המציאות הגשמית וכל נסיונות החומר יכולים למנוע ממנו לדבק נפשו וגופו בהשם יתברך.

פינחס האיר וחזיק את ישראל בשפלותם

זה אשר היה בעת שנפלו ישראל בעצת בלעם שהראה להם כאילו תאוות עוה"ז יש בהם מציאות, 'ויחר אף ה' בישראל' (כה, א) פירש"י שלח בהם מגפה, 'והנה איש מבני ישראל בא וגו' והמה בוכים פתח אהל מועד' (כה, ו), כי בראות בני ישראל גודל שפלותם ואשר נשלחה בהם מגפה נתיאשו מעצמם וסברו שכבר אין חפץ בהם ובעבודתם.

'וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו, איתא בזה"ק (עקב ערב). רמח מורה על רמ"ח אותיות שבקריאת שמע. והיינו שהאיר בישראל בשפלותם אור אמונת ה' וחזיק לבם לבל יתיאשו, 'והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל-ח' (הושע ב, א), כי אף שנראה שכבר אינם עומדים בדרגתם הנעלה יאירו במצבם אור חדש של אמונה ועל ידי זה ישובו למעלתם הראשונה להיות בני אל-ח.

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל וגו', לכן אמור הני נותן לו את בריתי שלום (כה, יא, יב).

בתרגום יונתן 'בשבעא אימר ליה מן שמי האנא גזר ליה ית קימי שלם ואעבדיניה מלאך קיים וייחי לעלמא למבשרא גאולתא בסוף יומיא', כלומר שפינחס הוא אליהו שנעשה מלאך והוא מבשר הגאולה, כמאמר הכתוב (מלאכי ג, כג) 'הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' וגו', ויש לבאר מה טעם ניתן לפינחס שכר זה.

חשיבות עבודת כל איש יהודי

איתא בבית אהרן (פר' נצבים) בשם מרן הק' מקארלין משל למלך שרצה להוריד דבר מה ממקום גבוה מאד ולא היה יכול לבוא שם אפילו על ידי כמה סולמות, נטל כמה אנשים והעמידם זה על גבי זה עד שהעליו הגיע לאותו מקום גבוה.

ובודאי שאף זה שעומד על הארץ אינו מיותר, כי אם הוא ילך לא יגיע העליון למקום הגבוה. וכן הוא בבני ישראל שהם קומה שלמה, ושלמות העולם באה רק על ידי שמשלים כל אחד עבודתו המיוחדת לו, ואם הפחותים בערכם לא ישלימו תפקידם אף העומדים למעלה לא ישיגו שלמותם לפי ערכם.

פעמים מזולזל האדם במעלתו ובתפקידו וחושב בעצמו מי אני ומה כבר יצא ממני, לכן יש לדעת שהקב"ה ברא את העולם בחשבון מדוקדק, ובאם נברא אחד שלא היתה לו תכלית אזי לא היה נברא, וביותר איש ישראל ודאי שנצרך לקיום העולם ולא יזלזל בשום דבר שבקדושה ומעשה טוב שעושה אף שנראה לו שעומד בתחתית המדרגה, כי העולם עומד על עבודת כל יחיד מישראל. בכל תפלה כל ברכה וכל פעולה טובה זכה הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וההיפך בהיפך ח"ו, וכדברי המשנה (אבות ד, א) אין לך אדם שאין לו שעה, כי לכל אחד תפקידו הנצרך לשלמות קומת בני ישראל.

ענין זה היה מעבודת הצדיקים בפרט בתקופה הראשונה של הבעש"ט הק' ותלמידיו, שהחשיבו מאד עבודתם של אנשים פשוטים. אמנם עיקר עבודתם היתה עם התלמידים שהיו בעלי רוח הקודש ומופשטים לגמרי מכל עניני העולם, אבל אף על פי כן הקריבו מתורתם ועבודתם ומסרו את זמנם שהיה הדבר היקר ביותר אצלם כדי לרומם נשמת כל יהודי בכל מקום שהוא. באותו זמן היה זה חידוש כאשר היו תלמידי חכמים ולומדים, אבל את היהודים הפשוטים השאירו במצב שפל ביותר עד שכמעט לא ידעו לקרוא לשון הקודש. עד שבאו הבעש"ט הק' ותלמידיו ורוממו אותם.

בענין זה יש כמה טעמים, ואחד הטעמים הפשוטים מחמת שהבעש"ט הק' ותלמידיו באו לעולם כדי להכנינו לגאולה השלמה, והבינו שכל זמן שלא תבוא כל נשמה מישראל לתיקונה ותשיג מה שיש בכחה לא יבוא העולם לתיקונו ושלמותו, ובאם העומדים למטה לא יעמדו כראוי במקומם אף העומדים למעלה לא ישיגו מה שיש להם להשיג לפי מעלתם כי כולם קומה אחת.

בשכר שהאיר אור האמונה בישראל וחזיק אף את העומדים במצב שפל, זכה 'הנני נותן לו את בריתי שלום'. מורה על בחינת 'שלום על ישראל' (תהלים קכח, ו), שהיא אחדות קדושת כל ישראל, והוא גילוי היות כל ישראל קומה אחת ורק על ידי שלמות הקטנים במעלתם זוכים הגדולים לשלמותם.

זהו כח אליהו הנביא 'והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם' (מלאכי ג, כד), אבות מורה על מדרגות גבוהות ובנים על מדרגות נמוכות. אליהו בכחו להיות 'אשרי משכיל אל דל', להמשיך אור ה' מהמדרגות הגבוהות למדרגות הנמוכות 'והשיב לב אבות על בנים', ועל ידי זה 'ולב בנים על אבותם' שיתרוממו העומדים במצב שפל למקומם הנכון וזכה יבואו כל ישראל לשלמותם ותבוא הגאולה.

אליהו מבשר שאפשר להתרומם בדור האחרון

זהו ביאור דברי התרגום יונתן שקיבל פינחס שכר להיות מבשר הגאולה בסוף יומיא, כי לכאורה מה טעם וצורך יש בבשורה זו, ובפשטות הכונה על גמר הכנת בני ישראל להיות ראויים לגאולה. אמנם אפשר בסוף יומיא אין הכונה דוקא קודם ביאת הגאולה ממש, כי אם בכל תקופת עקבתא דמשיחא שבתקופה קשה זו אי אפשר כמעט להתרומם - מבשר אליהו לכל יהודי שיכול להתרומם, ואך מעט קט יש להתחזק בזמנים אלו כי הנה כבר זוכים לגאולה.

ואף הבשורה קודם הגאולה ממש תהא בעיקר על ידי שיחזק את בני ישראל שאף בגודל שפלותם אין להם להתייאש ובכל מצב שהוא יכולים להתרומם ולהתקרב להשם יתברך, ועל ידי זה יתעוררו כולם בתשובה שלמה ויזכו לאור הגאולה.

זכות הצדיקים יגן עלינו ועל כל ישראל, בני ישראל צריכים עתה לישועות גדולות הן בתקופה זו והן בכמה ענינים שעברו בשנה זו שקשה לנו להבינם, ובוודאי הצדיקים מעוררים רחמים על ישראל.

מרן הק' קודם הסתלקותו הלך לדור בעיר לודמיר שבוואהלין, ואמר שבוואהלין משתטחים על קברי הצדיקים.

אחד הטעמים שחפץ הצדיק שיעלו להתפלל בציונו כי על ידי זה יש בכחו לבוא לפני השם יתברך לתבוע שפע טובה עבור ישראל, ואף אם א"א לעלות לציונם מעוררים הצדיקים רחמים על ישראל כאשר היה חפצם קודם הסתלקותם וביותר על החפצים לילך בדרכיהם, להשפיע עליהם אמונת ה' וכחות לעמוד בנסיונות בפרט בימי בין המצרים מהאחרונים שבזמן הגלות.

יעזור השם יתברך שתהא ישועה לכל ישראל בגשמיות וברוחניות, ונוכח לגאולה השלמה ובנין ביהמ"ק במהרה בימינו.

לע"נ מוריניו הגה"ח רבי יחיאל מיכל ארליך זצ"ל
בן הרה"ח רבי ישראל דוב זצ"ל
נלב"ע כ"ב תמוז תשס"ו
הונצח ע"י מוקירי זכרו